

Úvodné slovo

Handžárik

Ad memorandum

Od Veľkého novembrového prevratu 1989 som ako občan štátu (či iba krajiny?) oslobodeného od jarma komunizmu, dennodenne atakovaný často infantilnými úvahami a frázami o jedinej a nevyhnutnej alternatíve integrácie a globalizácie ekonomiky celého sveta bez ohľadu na štátne hranice a na akési komické národné záujmy. Ale hádam ani raz som sa za tých osemnásť rokov v médiách nestretol s pripomienkou o dôležitosti Organizácie spojených národov a s pripomienkou o najdôležitejšom ekonomickom dokumente OSN - **Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach**. Pakt prijalo XXI. Valné zhromaždenie OSN dňa 16. decembra 1966 a tohto roku by sme teda mali osláviť jeho okrúhle výročie.

Sotva ho však oslávim, pretože tento dôležitý základný dokument OSN hneď vo svojej I.časti a 1. článku deklaruje takú antiglobalizačnú nehoráznosť, že:

Všetky národy môžu pre svoje vlastné ciele slobodne disponovať so svojím prírodným bohatstvom a vlastnými zdrojmi a to bez újmy na akýchkoľvek záväzkoch, vyplývajúcich z medzinárodnej hospodárskej spolupráce. V nijakom prípade nesmie byť národ zbavený svojich vlastných prostriedkov pre životnú existenciu.

A pre tých, ktorí by tomu azda nechceli rozumieť, uvedený dokument OSN túto múdru a humánnu zásadu znova deklaruje v článku 25:

Nič v tomto pakte nemôže byť vysvetľované tak, aby to oslabovalo prirodzené právo všetkých národov užívať úplne a slobodne svoje prírodné bohatstvo a zdroje.

Nuž, pokúsme sa nad tým aspoň trochu zamyslieť !

Július Handžárik

Ekonomický komentár mesiaca

Globalizácia versus Organizácia spojených národov?

V úvodnom slove som stručne pripomenul drastické protirečenie súčasnej „globalizácie“ svetového prírodného bohatstva a strategických národných hospodárskych odvetví do vlastníctva anonymných súkromných „nadržaných“ vlastníkov oproti deklarovaným cieľom a základným dokumentom Organizácie spojených národov. OSN bola založená v San Francisku 24. 10. 1945 s cieľom udržiavať medzinárodný mier a bezpečnosť a podporovať medzinárodnú hospodársku, sociálnu, kultúrnu a humanitnú spoluprácu. Takmer všetko, čo sa odohráva v postkomunistických

štátoch po „demokratických revolúciách“ diametrálne odporuje uvedeným cieľom a poslaniu OSN. Cieľovým rozvratom ich hospodárskych systémov došlo u nich k hlbokému ekonomickému úpadku, ktorý bol ďalej akcelerovaný celoplošným lacným zašantročením ich bánk, peňažných ústavov a strategických podnikov i surovinových zdrojov do vlastníctva zahraničných kupcov a celoplošným odovzdaním ich maloobchodného priestoru do exploitovania zahraničným obchodným koncernom s tendenciou masívnej dislokácie zahraničných tovarov na týchto trhoch.

Výsledkom je rapidný pokles príjmov štátnych rozpočtov všetkých postkomunistických štátov a ich hlboké zadĺženie, nedostatok príjmov na plnenie ekonomických a sociálnych úloh štátu, vysoká nezamestnanosť a evidentná asocializácia spoločnosti s masívnym nárastom ťažkých zločinov, vražd a samovražd, prostitúcie a ďalších negatívnych javov. Do úplného ekonomického zotročenia týchto národov ostáva už len zašantročiť do rúk cudzích kupcov ich poľnohospodársku a lesnú pôdu a ich vodné zdroje.

Oproti takto chápanej a uplatňovanej integrácii a globalizácii si pripomeňme aspoň niektoré princípy základných dokumentov OSN, týkajúce sa ekonomickej a sociálnej oblasti.

Okrem Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, citovaného v úvodnom slove, je to napríklad:

Všeobecná deklarácia ľudských práv, ktorá v článku 23 deklaruje, že „Každý má právo na prácu . . . a na ochranu proti nezamestnanosti. Každý kto pracuje má nárok na spravodlivú a uspokojivú odmenu, ktorá jemu a jeho rodine zabezpečí živobytie, zodpovedajúce ľudskej dôstojnosti.“ a v článku 25 deklaruje právo na bývanie, lekársku pomoc a zabezpečenie v nemoci, zabezpečenie v nezamestnanosti, práceneschopnosti, starobe, atď. Deklarácia bola prijatá na III. VZ OSN ako rezolúcia č.217 (III) dňa 10. 12. 1948.

Vyhlásenie teheránskej konferencie z 22.4.až 13.5.1968 v bode 10.poukazuje na masové porušovanie ľudských práv v dôsledku vojnových agresí a konfliktov, v bode 12. konštatuje, že „**Rozširujúca sa medzera medzi hospodársky vyvinutými a rozvojovými krajinami vytvára prekážky pri uskutočňovaní ľudských práv v medzinárodnom spoločenstve**“ a v bode 13. upozorňuje, že „**Keďže ľudské práva a základné slobody sú nedeliteľné, je plné uskutočnenie občianskych a politických práv nemožné bez plného požívania hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv**“. Atď., atď., atď.

Drastický a narastajúci rozpor medzi základnými ľudskými právami, deklarovanými v dokumentoch OSN, a medzi teóriou a praxou integrácie a globalizácie v posledných desaťročiach sa v poslednom období dostáva aj do pozornosti viacerých západných teoretikov a ekonómov. Jednému z nich, Petrovi Singerovi, sa budeme venovať v niektorom z ďalších čísel nášho mesačníka.

Július Handžárik

Rezervované pre makroekonomiku

Cena pôdy: hodnota, vlastníctvo, alternatívy využitia.

Klimko

Nedávno prijal Ústavný súd SR rozhodnutie, že v našej krajine **neexistuje kategória tzv. neznámych vlastníkov pôdohospodárskej pôdy**. Všetka pôda SR, a to o celkovej výmere k 31.12.2004 4 903 tisíc hektárov, z toho k rovnakému dátumu činila využitá

poľnohospodárska pôda 2 236 tisíc ha (pozri: SR v číslach, ŠÚ 2 004, s.12), má svojho konkrétneho vlastníka. Vlastníkmi pôdy sú buď fyzické osoby žijúce, alebo ich dedičia, ďalej je to štát a ostatný verejný sektor (obce a mestá), kolektívne spoločenstvá fyzických osôb, obchodné spoločnosti (a.s., s.r.o.).

Vlastníctvo všetkých fyzických osôb, tak jednotlivcov ako aj kolektívnych má v sociálno-ekonomickom zmysle charakter súkromného vlastníctva. Vlastníctvo pôdy štátu, obcí, miest a vyšších územných celkov, ako aj cirkví a náboženských spoločenstiev má v tom istom sociálno - ekonomickom zmysle charakter verejného vlastníctva.

Genéza vlastníckych vzťahov k pôde má historickú povahu a je rôzna v jednotlivých krajinách sveta. V zásade je výsledkom vstupu pôdohospodárskeho sektora do kapitalistickej etapy, spojenej s generovaním **troch výrobných činiteľov: práce, pôdy a kapitálu**, ako samostatných faktorov reprodukčného procesu a tovarovo-peňažných vzťahov. Pre niektoré krajiny (Rusko, Izrael, Japonsko, Čína) bolo vhodnejšie zachovanie formy **verejného vlastníctva**, v iných došlo k uskutočneniu **rôznych pozemkových reforiem**, spojených s čiastočným vyvlastnením veľkého pozemkového vlastníctva. V bývalej medzivojnovovej ČSR sa uskutočnila pozemková reforma, ale vzhľadom na platnosť „rakúskeho“ dedičského systému v Čechách a „uhorského“ systému na Slovensku, trocha rozdielne. Na Slovensku bolo do pozemkovej reformy zaradených len 18,3 % poľnohospodárskej pôdy, čo predstavovalo 47,2 % z celkovej pre reformu vyčlenenej pôdy. Viac ako polovicu pôdy bola zatiaľ ponechaná vlastníkom v „nerušenom užívaní do roku 1955, resp. 1967“ (pozri Ročenka ČSR, rok 1936, časť G.Poz.reforma, s.55). V reforme malí roľníci (188 538) získali prídel po 1,322 hektára poľnohospodárskej pôdy, zatiaľ čo bývalí veľkostatkári (tzv. zbytkových statkov a ostatní v počte 1 890 osôb) získalo pôdu v priemernej výmere 204,7 hektárov.

Vzhľadom na charakter pozemkovej reformy a neskoršie povojnové agrárne zmeny - družstevná kolektivizácia poľnohospodárstva bez nacionalizácie

pôdy a súčasné zachovanie pôvodného súkromného vlastníctva pôdy, spôsobili, že sa najmä poľnohospodárska pôda na vidieku drobila, „**parcelovala na pozemky**“ medzi viacerých vlastníkov, tak že sa dnes odhaduje, rozptýlenosť pôdy v katastroch SR na **12 miliónov parciel**.

V nadväznosti na uznesenie Ústavného súdu o neznámych vlastníkoch sa v kontexte s medializovanými „predajmi pôdy zahraničným automobilkám“ znova v tlači uverejnila rozsiahla informácia o „**Cenách pôdy**“ v SR (pozri Pravda, z 10. a 12. augusta 2006). Informácia je to žiaľbohu nedostatočná: neuvádza aká je to „cena v jednotlivých katastroch“, či je to bývalá tzv. úradná, či „vyhlášková“, či ide o jej aritmetický resp. vážený priemer, aké boli „váhy“? **Chýba totiž základná informácia: aký je hodnotový základ tejto „ceny pôdy“!**

Z prameňov EUROSTATU sú síce (Pravda 10.8. 06) uvádzané „Trhové ceny pôdy v krajinách EÚ“ a v eurách, ale v bývalých soc. krajinách sú asi „simulované“. Ale v uverejnenom prehľade neide o žiadne trhové ceny. My ešte nemáme reálny „trh pôdy“ a preto sa nemohli „generovať“ (či tvoriť) trhové ceny pôdy.

V reálnej trhovej ekonomike (ku ktorej podľa Washingtonského protokolu od „prevratu 1989“ aj my „konvergujeme“), platí predmarxovská klasická ekonomická teória (A.Smith, W.Petty, D.Ricardo): „**že cena pôdy je kapitalizovaná renta**“, a jej hodnotu tvorí $V = r / i$, (kde r = renta, či nájomné, i = platná úroková miera v %).

Jeden zo zakladateľov W.Petty vypočítal, že cenu pôdy určuje 21-násobok ročnej renty, čo je pravdepodobná doba súbežného života troch generácií vlastníkov. starého otca, otca, syna) Spoločne s Ricardom zdôvodnili „deferenciálnu pozemkovú rentu a platnosť ekonomickej paradigmy: **určujúca cena poľnohospodárskeho produktu** (v súčasnosti na svetovom trhu sa domnievam, že sú to stále ešte obiloviny) **určuje rentu, teda renta je implicitne odvodená od ceny obilia**. **Pre národnú ekonomiku** (pokiaľ tvorí relatívne uzavretý trh) je určujúcou „**pre cenu poľnohospodárskej pôdy** **trhová cena obilia vyrábaného v horších prírodných podmienkach**“)

Z uverejneného prehľadu „Cien pôdy“ vo viac ako 1 000 katastroch obcí, aj keď vychádza tzv. „**bonitácie**“ pozemkového fondu, vykonanej vo výskumných ústavoch SR a ČR ešte za socializmu, nemožno vychádzať pri praktickej cenotvorbe, ani pri tvorbe tzv. „**cenovej mapy SR**“. Musíme disponovať údajmi o reálnej trhovej produkcii obilovín, pokiaľ tieto zostávajú dominujúcou trhovou komoditou, a ktorej **trhová cena hraničného produktu určuje dopyt po pôde a tým aj rentu z pôdy, teda výnos na úhradu nákladov na výrobu marginálnej trhovej komodity**.

Ak by sme skutočne len na ilustráciu uvádzaného „klasického modelu „poňatia ceny pôdy) a pritom využili rozsiahly publikovaný materiál, (ktorý mimochodom je cenný v tom, že vychádza z „bonitácie pôdy“, teda z produktivity výrobného faktora - pôdy), tak by sme mohli využiť regionálne údaje podľa okresov SR. Podľa nich vychádza, že marginálny produkčný pozemok sa u nás nachádza v okrese **Gelnica**, kde je indikovaná „*spriemerovaná cena pôdy: 0,71 Sk/ m², teda, 7 100, Sk/ hektár pôdy, čo je 18,7 % z celoslovensky spriemerovanej ceny.*

Ak sa na Slovensku skutočne obnoví „trh pôdy“, bude **ceny pôdy riadiť „cena využitia pôdy“**. V reálnej praxi je okrem dominujúceho pôdohospodárskeho využitia (43 %), registrovaných štyri druhy využitia a teda aj toľko druhov cien pôdy: : A) na priemyselné investičné stavby, s parkoviskami a príjazdnými komunikáciami a technickou infraštruktúrou.; B) výstavba rodinných a nájomných bytov, C) výstavba záhrad a rekreačných objektov, garáží, technickej infraštruktúry pre životné prostredie , D) diaľnice, železnice, letiská, prístavy a vodné nádrže . Všetky uvedené spôsoby využitia majú charakter z verejného záujmu a podľa môjho názoru by mali (či mohli) byť aj predmetom „**vyvlastnenia**“ súkromného vlastníctva, pravda vždy za odplatu a na základe schválenia zákonodarnými orgánmi (parlament, plebiscit samosprávy) a územnými plánmi miest a obcí.

Cena takejto pôdy (A až D) nemôže byť cenou „nátlakových skupín, ani korupčných intríg.., ale musí vychádzať len z ekonomickej kalkulácie, a z toho, že vo **všetkých uvedených prípadoch ide o vyňatie z pôvodného užívania natrvalo, resp. naveky**. Musí sa prinajmenšom uplatniť Pettyho princíp **21-násobku renty pôvodného využívania**.

Doc.L. Klinko.,CSc

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Latinská Amerika - Pozície a integračné ambície

1.časť

V rubrike Medzinárodné ekonomické vzťahy vychádzame v ústrety najmä tým návrhom z radov našich čitateľov, ktoré odporúčajú prinášať ucelenejšie informácie a úvahy nielen o bilaterálnych, ale popri európskych aj o ďalších regionálnych vzťahoch a ich očakávanom vývoji. Teraz to bude významný, no veľmi rôznorodý

región Latinskej Ameriky (LA).

Uvedomujeme si, prirodzene, že ide o dve, relatívne odlišné jej časti:

Strednú Ameriku, ktorú tvoria: pevninská časť- Mexiko, od Tehuantepeckej šije po Dariensky záliv- Guatemala, Belize, Honduras, Salvádor, Nikaragua, Kostarika, Panama; - ostrovnú časť - Veľké Antily: Kuba, Hispaniola (Haiti, Dominikánska republika), Jamajka, Portoriko a tiež - Malé Antily: Antigua a Barbuda, Guadaloupe, Dominika, Martinik, Svätá Lucia, Svätý Vincent, Grenada, Barbados a i., Bahamy,Bermudy.

Južnú Ameriku: a) Andsko- guyanská oblasť: Kolumbia, Venezuela, Guyana, Francúzska Guyana, Surinam; b) Brazília, c) Andská oblasť: Ekvádor, Peru, Bolívia, Chile, d) Laplatská oblasť: Paraguaj, Uruguaj, Argentína.

Obyvateľstvo LA tvoria pôvodní obyvatelia regiónu - **Indiáni** (početnejší ako v severnej Amerike - 10 %). Spolu s miešancami - *mesticmi* tvoria väčšinu obyvateľov Latinskej Ameriky. Významnou zložkou sú černosi a ich miešanci s belochmi – mulati, kreoli- potomkovia španielskych predkov. Belosi tvoria asi tretinu populácie. Dôsledkom dlhodobo vysokých prírastkov obyvateľstva je, že LA je **najmladší región sveta**, v ktorom 45% všetkých obyvateľov tvorí mládež do 15 rokov.

Zo všetkých rozvojových oblastí sveta je tu **najvyšší podiel mestského obyvateľstva - 70%**.

Pre LA je typické **silné premiešanie ľudských rás**, no pomerne homogénna spoločenská kultúra a náboženstvo. Dôsledok: **rasová neznášanlivosť je menej intenzívna ako v iných častiach sveta**.

Ďalšou významnou črtou LA je popri bohatom a perspektívnom ľudskom potenciáli **významný potenciál prírodných zdrojov**.

Na území LA sa nachádza asi 1/3 svetových zásob železných rúd, medi a bauxitu. Významné sú ložiská cínu, olova, niklu, ropy a zemného plynu. Charakteristická pre región je taktiež čierna metalurgia a farebná metalurgia so silnými bázami v Brazílii, Mexiku, Peru, Chile a Bolívii, hlinikárne v Jamajke, Brazílii, Suriname, Guyane (ložiská bauxitu) a v štátoch s dostatkom lacnej energie - Mexiku, Venezuele, Argentíne.

V LA sa sformovali 4 významné **priemyselné oblasti**. Najvýraznejšia koncentrácia priemyslu sa rozkladá v oblasti medzi mestami Sao Paulo, Rio de Janeiro, Belo Horizonte. V Laplatskej priemyselnej oblasti (medzi mestami Buenos Aires a Rosario) sa sústreďuje 70% argentínskej priemyselnej produkcie. Tretia oblasťou je v strednom Mexiku, územie medzi mestami Mexiko a Monterrey s 50% priemyselnej produkcie Mexika. Štvrtá oblasť zhrňa predovšetkým Venezuelu a Kolumbiu s rozvinutým ťažobným a spracovateľským priemyslom.

V poľnohospodárstve LA pracuje asi 30% obyvateľstva. Pritom 2/3 celkovej poľnohospodárskej produkcie zabezpečujú tri štáty: Brazília, Argentína, Mexiko. Prevažuje tu rastlinná výroba. Chov dobytka je hlavným odvetím poľnohospodárskej výroby v Argetíne, Uruguaji a v Paraguaji.

Napriek bohatým zdrojom sú v regióne LA **veľké sociálne rozdiely** (chudoba, analfabetizmus).

Lysák

Dnes žije 36 percent obyvateľstva subkontinentu v chudobe, nezamestnanosť dosahuje v niektorých štátoch až 30 percent a veľkými nerovnosťami je poznačené najmä černošské a domorodé indiánske obyvateľstvo.

Pre LA, podobne ako ostatné regióny rozvojového sveta je príznačný *vysoký prirodzený prírastok obyvateľstva a vysoká zadlženosť. Brazília, Mexiko patria k najzadlženejším štátom sveta.*

Zahraničný dlh Latinskej Ameriky stúpil z 230 miliárd dolárov v roku 1980 na 1000 miliárd na začiatku 21. storočia. Argentína odvádzala v roku 1998 len na splácanie úrokov vyše tretinu svojich exportných príjmov. V Brazílii a v Peru to bola asi štvrtina a len o niečo menej v Ekvádore a vo Venezuele. Vo väčšine juhoamerických krajín počas ostatných 20 rokov stúpila miera chudoby. V 80-tych rokoch klesal príjem na obyvateľa každoročne o 0,9%. Ekonomovia toto obdobie nazývali „strateným desaťročím“. V 90-tych rokoch klesal príjem na obyvateľa každoročne dokonca až o 1,5% - ale toto obdobie bolo nazvané „desaťročím zotavenia“. Po roku 2001 sa zahraničný kapitál začal urýchlene presúvať zo subkontinentu do iných oblastí sveta.

Riešenie kľúčových problémov - Snahy o integráciu v regióne

Snahy o vzájomnú spoluprácu a rozvoj v Latinskej Amerike sú dlhodobé. Svetoznámy odvážny a hlbokomyšľiaci latinskoamerický revolucionár *Simón Bolívar predložil už v roku 1815 známu Jamajskú chartu*, v ktorej projektoval Latinskú Ameriku (LA) zjednotenú do jediného národa a súštátia. Vývoj však ukazuje, že ani po takmer 200 rokoch sa jeho sen nevelmi priblížil k naplneniu. Pravdou je, že sa dosiahol istý progres v ekonomickej integrácii a Bolívarove idey nachádzajú stále nových nasledovníkov. Ale dosiahnutie plnšej politickej a sociálnej súdržnosti, ako je to v prípade Európskej únie, je zrejme otázkou dosť vzdialenej budúcnosti. Prítom Latinská Amerika patrí medzi najhomogénnejšie regióny sveta. Tak z hľadiska spoločnej histórie ako aj kultúry a prírodných podmienok, bohatých ľudských aj prírodných zdrojov zdrojov. O tieto skutočnosti sa zaujímajú a opierajú viaceré integračné zámery, programy a medzinárodné zoskupenia. Tak priamo z LA regiónu ako aj z ďalších oblastí sveta. Medzi najvýznamnejšie medzinárodné organizácie v tomto regióne:

Pokračovanie v ďalšom čísle.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Medzinárodné politické vzťahy

Perspektívy G 4 / G 5

Svet sa dnes zmieta v globálnych nerovnováhach, ktorých pomenovanie si vyžaduje vedenie dialógu všetkých hlavných aktérov globálnych ekonomických procesov.

V súčasnosti, najmä po poslednom summite osmičky priemyselne najvyspelejších krajín sveta, vyvstávajú otázky, či G 7/8 ešte aktuálne a najmä vyčerpávajúco spĺňa svoj účel. Dôvodom nie je ani tak nedostatok dôležitých

agendy, ktorá si vyžaduje globálnu koordináciu. Práve naopak. Čoraz naliehavejšie sa ukazuje potreba spoločného postupu, a to najmä pri riešení: slabnúcej obchodnej výmeny, upevňovaní energetickej bezpečnosti alebo ovplyvňovaní globálnych finančných trhov.

Summit G 7/8 boli pôvodne iniciované špeciálne na riešenie globálnych nerovnováh po určitom zlyhaní Bretton – Woodskeho systému riadenia menovej politiky začiatkom sedemdesiatych rokov 20. stor. Najmä počas prvých pätnástich rokov malo zoskupenie G 7 svoje opodstatnenie. Jej neskoršia agenda sa ukázala byť príliš rozptýlenou.

Do popredia sa preto čoraz viac dostávajú diskusie o potrebe vytvorenia G 4/5, pozostávajúcej z USA, Európskej únie, Japonska, Číny a Ruska.

G 4/5 to nie sú len štyria najväčší energeticko – ekonomickí lídri svetovej ekonomiky. Oveľa dôležitejší je v tejto súvislosti fakt, že pravidelné prediskutovanie problémov si bude vyžadovať špecifický prístup každého z tejto štvorky, resp. päťky. To nie je len záležitosť USA a Číny, i keď niektorí teoretici sa snažia prisudzovať pôvod globálnych nerovnováh práve týmto dvom ekonomikám. USA kvôli poklesu úspor a Číne zasa kvôli jej politike výmenných kurzov, či burze cenných papierov, ktorým pripisujú spôsobenie nerovnováhy ekonomického rastu v Ázii.

Práve tak, ako existujú rôzne vysvetlenia dôvodov globálnych nerovnováh, existujú aj rôzne scenáre na ich riešenie. Snáď najkomplikovanejších sa zdá byť znehodnotenie výmenného kurzu amerického dolára. Otázka v tejto súvislosti nestojí prioritne ani tak, ako predísť jeho úprave, ale ako udržať globálny ekonomický rast v priebehu procesu úpravy a následne po nej. Bez aktívnej účasti EÚ a Japonska, druhej a tretej najväčšej svetovej ekonomiky by to bolo ťažko dosiahnuteľné. Neexistuje však všeobecná zhoda v týchto dvoch ekonomických zónach, či práve takto postupovať. Oponenti, najmä v Európe, často používajú zjednodušený argument: „Keďže eurozóna nie je pôvodcom globálnych nerovnováh, nie je na nás, aby sme preberali iniciatívu.“ V triviálnom význame by bolo možné do istej miery aj súhlasiť. Bežný účet eurozóny je skutočne takmer vyrovnaný. Je to však zradný matematický omyl, ktorý nereflektuje makroekonomickú stabilitu.

Prognózy Európskej komisie predpokladajú v roku 2007 prebytky na bežných účtoch napr. u Nemecka 4,1 percenta HDP, Holandska 6,7 percenta a u Luxemburska dokonca 9,9 percenta. Na druhej strane Španielsko by malo dosiahnuť deficit bežného účtu 9,2 percenta, Portugalsko 9,6 percenta a Grécko 7,8 percenta.

Úprava výmenného kurzu dolár/euro by pravdepodobne mala za následok vyvolanie ohromného asymetrického šoku pre eurozónu. Tradiční exportéri ako Nemecko, či Taliansko by asi čelili recesii a na druhej strane napr. Španielsko sa ťažilo z cenovej bubliny, ktorá by mu umožňovala predstierať v základoch zdravú ekonomiku.

Prípadná malá odchýlka výmenného kurzu dolár/euro, nepresahujúca povedzme 10 percent súčasnej úrovne, v tom

prípade by mohla menová a fiškálna politika efektívne stabilizovať ekonomiku eurozóny, a to bez ohľadu na asymetrický šok. Ak by však bola úprava výmenného kurzu dolár/euro vyššia, oscilujúca od 20 do 40 percent, potom by sa mohla dostať eurozóna do štádia recesie, čo by nepochybne postihlo najmä ekonomiky Nemecka a Talianska. Je preto v záujme eurozóny takejto krízovej situácii sa vyhnúť.

Eurozóna by si mohla celkom opodstatnene dopriať určitý pocit uspokojenia, pokiaľ by USA a Čína nielen prijali určité korektné politiky, ale a to je podstatné, aby ich prijali v rovnakom časovom horizonte. Napr. vychádzajúce ekonomiky Ázie by umožnili svojim menám ich zhodnotenie voči doláru. Takýto postup by v podstate neutralizoval účinok na eurozónu.

Pre každého nestranného pozorovateľa je však úplne zrejmé, že ani USA, ani Čína takéto kroky neurobia. Čína a ostatné ázijské štáty môžu snáď čiastočne prispôsobiť svoje domáce politiky, ale možno predpokladať, že nie celkom dostatočne a ani v primeranom čase.

Kľúčovou otázkou pre koordinačnú politiku G 4/5 by malo byť predchádzanie globálnej recesie, ktorá by mohla rezultovať z nedisciplinovaného nastavenia ekonomických parametrov. Napriek tomu, že nedostatok koordinácie by nemusel postihnúť každého rovnako, mali by na nich byť všetci zainteresovaní.

Hoci výmenný kurz dolár/euro nie je jediným pôvodcom a jeho úprava všeliakom riešeniu samotných globálnych nerovnováh, eurozóna by zrejme mala v tomto smere zohrávať iniciatívnejšiu úlohu a viac sa angažovať v riešení tohto problému.

Ing. Michal Rašo,

Osobnosti

Edmund S. Phelps

je ďalším, v poradí už 44. americkým nositeľom Nobelovej ceny za ekonómiu, ktorú od roku 1969 vyhlasuje švédska Kráľovská akadémia vied, a ktorú udeľuje Národná banka Švédska za rozvoj ekonomickej vedy a na pamiatku Alfreda Nobela. Je však treba poznamenať, že správny názov tejto ceny nie je „Nobelova cena za ekonómiu“, aj keď sa tento názov už zaužíval, ale „Cena za hospodárstvo“.

Sedemdesiattriročný E. S. Phelps, profesor na Columbia University, USA, získal tohtoročnú cenu najmä za analýzu súvislosti medzi ekonomickými očakávaniami a vývojom nezamestnanosti a cien. Na oficiálnej stránke Nobelovej ceny sa hovorí o prínose k „prehĺbeniu nášho chápania vzťahu medzi dlhodobými a krátkodobými efektmi v makroekonomickej politike“. Ide predovšetkým o analýzu súvislosti medzi vývojom inflácie a nezamestnanosti, teda o vzťah, ktorý opisuje Phillipsova krivka. V 60. a 70. rokoch minulého storočia sa tento vzťah považoval za stabilný, pričom sa predpokladalo, že je

nepriamo úmerný. Cena, ktorú musí ekonomika za zníženie miery nezamestnanosti zaplatiť, je rast miery inflácie. E. S. Phelps rozšíril pôvodnú Phillipsovú krivku o očakávania, pričom na základe svojej hypotézy tvrdil, že inflácia závisí od očakávaní v ďalšom vývoji nezamestnanosti a inflácie. Phelps sa pokúsil vysvetliť skutočnosť, že aj v období konjunktúry, kedy sa máme dobre (prípadne najlepšie) existuje vyššia miera nezamestnanosti ako prirodzená miera nezamestnanosti. Okrem toho sa pokúsil nájsť aj odpoveď na otázku, ako chyby v očakávaní podnikov a pracovníkov, ktoré sa týkajú cien výrobkov a miezd, vplývajú na zmenu miery nezamestnanosti.

Vzhľadom na to, že E. S. Phelps svoju teóriu rozpracoval už v 60. a 70. rokoch, je možné v súčasnej dobe uskutočniť komparáciu jeho teórie s praxou. Keďže vychádzal z toho, že na zmene miery nezamestnanosti a inflácie sa prejavujú aj očakávania budúceho vývoja zo strany ekonomických subjektov, zostavil nový model. Poukázal na to, že existuje určitá, presná, rovnovážna miera nezamestnanosti, pri ktorej podniky zvyšujú mzdy zamestnancov v rovnakom rozsahu, ako je očakávaný priemerný rast miezd v celej ekonomike.

Okrem uvedeného sa E. S. Phelps venuje vo svojich prácach aj analýze dôležitosti ľudského kapitálu na šírenie nových technológií a na rast obchodu.

Redakcia

Recenzia

Jaroslav Chovanec – Igor Palúš: Lexikón ústavného práva

Vydavateľstvo Procom, s. r. o., Bratislava 2004, 261 s., ISBN 80-85717-13-1

Lexikón ústavného práva je významnou právnou publikáciou v podobe výkladovej pomôcky, ktorej cieľom je napomôcť a uľahčiť orientáciu v ústavnom systéme SR. Jeho zmyslom je výklad mnohých pojmov existujúceho ústavného systému so zreteľom na štátne a samosprávne orgány, volebný systém a volebné právo. Vybraný súbor presne definovaných hesiel odráža fakt, že ústavné právo ako hlavné odvetvie práva je hlavným normatívnym regulatívnym organizujúcim a realizujúcim štátnu moc vo vnútri štátu.

Autormi lexikónu sú významní slovenskí štátovedci a ústavní právnici prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. a prof. JUDr. Igor Palúš, CSc. Jeho vydanie vhodne vyplňa priestor charakterizovaný nedostatkom odbornej literatúry tohto druhu. Profesionálny výkon mnohých povolání (nielen právnických) si v dnešnej modernej spoločnosti nevyhnutne vyžaduje primerané znalosti aj z oblasti štátneho práva, či špecificky užšie zameraného ústavného práva. Mnohé základné štátprávne pojmy, ako napríklad legalita, legitimita alebo suverenita, sa často nesprávne vykladajú štátnymi orgánmi, politickými stranami a ďalšími subjektmi

v politickej, hospodárskej a ústavnoprávnej praxi. Na tieto ako i na mnohé ďalšie otázky sa snaží predkladaná publikácia reagovať.

Autori rozdelili lexikón na dve časti, na odbornú-teoretickú a dokumentárnu. Prvá časť sa zameriava na vysvetlenie pôvodu obsahu slov (pojmov, kategórií), ktoré sa vyskytujú v právnických a ekonomicko-politických textov, teda na etymológiu slov, ako aj na definovanie a vysvetlenie samotného obsahu hesiel. Obsahový text hesiel je obohatený o súvisiace odkazy, ktoré ďalej rozširujú zmysel vykladaných hesiel. Lexikón obsahuje 196 hesiel, ktoré sú usporiadané podľa abecedného zoznamu, čo robí lexikón prehľadným a používateľom umožní rýchlu orientáciu pri práci s ním. Okrem toho autori zaradili do lexikónu niektoré významné myšlienky (vety) často používané v právnej teórii, ako i v praxi. Dokumentárnu časť publikácie tvorí platný text Ústavy SR so všetkými novelami. Z dôvodu prehľadnosti je text platnej ústavy vytlačený tak, že ustanovenia, ktoré sa novelizovali, sú vytlačené tučnou kurzívou a pôvodný text, ktorý nebol menený, je vytlačený obyčajným písmom.

Lexikón ústavného práva je stručná, nie však vyčerpávajúca publikácia zameraná na výklad základných pojmov, inštitútov a inštitúcií ústavného práva SR. V takomto prípade má do veľkej miery aj popularizačný charakter, čo ho robí prístupnejším pre širší okruh používateľov a zároveň neznižuje jeho hodnotu. Lexikón je vhodnou študijnou pomôckou pre študentov práva, ekonómie a ďalších spoločenských disciplín, ako aj pre všetkých tých, ktorí profesionálne pôsobia vo verejnoprávných, ekonomických a spoločensko-politických vzťahoch.

Ing. Pavol Hrivík, CSc.

Názory

Globálne problémy si vyžadujú globálne úsilie

Rašo

Po stretnutí ministrov financií G – 7 v septembri m.r. vo Washingtone sa do ekonomického slovníka dostal nový termín, vyjadrujúci sa k otázke nerovnováhy záchrany investícií.

Skupina siedmich priemyselne vyspelých vedúcich štátov sveta prijala rezolúciu o spoločnej zodpovednosti voči globálnym

nerovnováham, uskutočňovanej cestou maximalizácie rastu. Štáty G – 7 sa v tomto smere nevyhli pri hodnotení procesu vzájomného prispôsobovania kritickému konštatovaniu nepriaznivého vývoja.

Zmienku o spoločnom jazyku možno všeobecne len privítať. Nerovnováhy sú nepochybne globálnym problémom a jeho riešenie si vyžaduje globálne úsilie. Ako mimoriadne naliehavé sa ukazujú najmä nerovnováhy v dlhodobom sa vyskytujúcich trendoch globálneho rastu

a demografie. Pred súčasnou svetovou politickou garnitúrou stojí naliehavá výzva na akútne riešenie problémov vyplývajúcich z aktuálnych

nerovnováh. V prípade ignorovania tohto vážneho globálneho ekonomického javu by mohol svet čeliť v budúcej dekáde rozsiahlemu nedostatku dopytu a trvalej deflačnej diere.

V Ázii, najmä v krajinách vyvážajúcich ropu, by malo byť sústredené najväčšie množstvo úspor a investícií. Na druhej strane, v USA je nedostatok úspor, ale v rovnakom čase sa stali destináciou s najvyššou koncentráciou investícií. Výsledkom je narastajúca globálna nerovnováha v úsporách a investíciách, ktorá môže vyústiť do korekcie prudkým, až rozvratným spôsobom, vedúcim k rozsiahlym ekonomickým škodám.

Vývojom ekonomických a demografických trendov môžu reálne rásť aj riziká.

Rozhodujúce sú predovšetkým dva trendy.

Podiel Ázie na svetovej ekonomike a svetových príjmoch si bude pravdepodobne udržiavať dlhodobý rast. Spolu s tradične vysokým úročením úspor v tomto regióne by sa mohol vzrastajúci rast premietnuť do vyšších, ako požadovaných globálnych úspor. V konečnom dôsledku by to znamenalo, že absolútne všetky domácnosti, obchodníci, vlády majú záujem na vytváraní úspor.

Demografické trendy naznačujú, že v priebehu budúcej dekády bude rast vo väčšine štátov s priemyselne vyspelými ekonomikami. V rovnakom období bude veľká časť práceschopnej populácie v týchto krajinách vo veku 55 – 65 rokov. Táto baby – boom generácia má prirodzenú tendenciu k vytváraniu úspor v súvislosti s prípravou na dôchodok. Vlády, v súvislosti s prípravou na vyššie náklady na zdravotnú starostlivosť, dôchodky a iné náklady spojené so starnutím populácie, pravdepodobne spomalia súčasný nárast spotreby.

Tieto trendy jasne naznačujú, že globálne bude narastať tlak na úspornosť, čo sa môže reálne prejavovať následne v náraste investícií.

Vyššia úroveň požadovaných úspor vyvoláva následný nižší globálny dopyt, a to napriek tomu, že tieto môžu stimulovať nárast investícií.

V snahe vyvarovať sa daným problémom, pred ekonomickými autoritami stojí v najbližšom období úloha implementovať politiky, maximalizujúce príležitosti prijatej rezolúcie a ekonomického rastu.

Ing. Michal Rašo

Mladí a veda

Sezóna atómových hříbov

Za normálnych okolností, sa hříbom dobre darí, keď je dlhšie pod mrakom a občas z neho aj spfchne. Mraky nad vzťahmi medzi Japonskom na jednej strane, Južnou Kóreou a Čínou na druhej strane, možno tiež svojou troškou prispeli k tomu, že sa na svet pýta jeden výnimočný druh. Potom, čo

KLDR predpovedá prvú úrodu atómových hríbov, sa však (a snáď našťastie) aj nad dlho odmeranými vzťahmi (historicky poznamenanými tieňom japonskej okupácie) medzi týmito krajinami začína rozjasnievať. Z veľkej miery tomu napomáha aj nedávna zmena na poste japonského premiéra, ktorému sa veľmi rýchlo podarilo otvoriť dlho zatvorené dvere najmä do Číny. Z očakávanej série stretnutí s najvyššími čínskymi a juhokórejskými predstaviteľmi tak môže vzniknúť silná trojka.

V tomto kontexte sa treba pozerat' aj na voľbu nového GT OSN. Primárnymi kritériami sú síce schopnosti a profesionalita, určite aj proreformný ťah zameraný na zmeny v OSN, v druhom slede zavážila aj regionálna rotácia. Leitmotívom však ostávajú atómové hrozby práve v Ázii, ktoré bez ohľadu na rotáciu dávali lepšiu šancu kandidátom z tohto regiónu. Medzi nimi práve preto najlepšiu perspektívu mal, čo potvrdilo aj posledné neformálne hlasovanie, juhokórejský minister zahraničných vecí Pan Ki-mun. V jeho prípade nepochybne zavážila jeho dlhodobá angažovanosť a teda aj dobrá znalosť rokovaní. Od tejto nominácie si BR OSN a prakticky aj medzinárodné spoločenstvo bude sľubovať lepšiu perspektívu rozhovorov, pričom Južná Kórea, ako jeden z kľúčových hráčov šesťstranných rozhovorov, získava nový nástroj a aj silnejšiu váhu pri rokovaníach.

Neraz sme sa mohli presvedčiť, že neurotických lídrov búchanie do stola môže priviesť k ešte vážnejším skratom. Iste, situácia si vyžaduje rýchle, a možno aj rázne, ale skôr asertívne riešenie. Treba teraz dúfať, že diplomatická snaha nového obcerstveného trojzáprahu nájde cestu k riešeniu skôr, než budú chcieť mať svoje vlastné (či ďalšie) farmy na hríby aj iné krajiny.

Ing. Tomáš Siviček
doktorand FMV EU v Bratislave

Európska únia

Európsky okrúhly stôl priemyselníkov

3.časť

Hrivík

Napriek veľkým očakávaniam Komisie a ERT sa skoro ukázalo, že Lisabonská stratégia je nereálna, zlá. Potvrdil to aj summit EÚ v marci 2005 v Bruseli, ktorý vykonal jej reformu. Podľa záverov summitu, má Únia naďalej stavať na ekonomických reformách a rozvoji infraštruktúry, vedy a výskumu, ako navrhoval ERT.

Hlavnými metami stratégie zostávajú hospodársky rast

a zamestnanosť.

ERT je v podstate klubom jednotlivcov, ktorí sa angažujú v záujme európskej ekonomiky a európskej konkurencieschopnosti. Nezaobrá sa sektorovými alebo národnými problémami. Jeho prístup ku komisárom EÚ nemá konkurenciu, zároveň má privilegované kontakty s poslancami Európskeho parlamentu. Počas uplynulých 23 rokov ERT dôsledne presadzoval odstraňovanie práva veta členských štátov EÚ ako i ďalších príčin fragmentácie procesu európskej integrácie.

ERT má svoju riadiacu komisiu, ktorá vytyčuje nové priority združenia. Pozostáva z predsedu, dvoch podpredsedov a piatich ďalších zvolených členov. Predsedom ERT je od roku 2005 Jorma Ollila, predseda spoločnosti Nokia. Všetky rozhodnutia sa prijímajú na základe konsenzu. V súčasnosti je vnútorná činnosť ERT organizovaná v ôsmich pracovných skupinách: Politika hospodárskej súťaže, Konkurencieschopnosť, Politika rozširovania a susedstva EÚ, Životné prostredie, Zahraničné ekonomické vzťahy, Priemysel/Sociálna politika, Medzinárodné štandardy účtovníctva a Dane.

ERT je mimoriadne aktívne združenie disponujúce značnými zdrojmi. Jeho návrhy, aktivity a iniciatívy sa v súčasnosti relevantným spôsobom realizujú najmä prostredníctvom špeciálnych poradných skupín, ktoré majú štatút oficiálneho poradcu EÚ. ERT pozostáva zo 45 predstaviteľov európskych multinacionálnych priemyselných korporácií, ktoré sa vyznačujú významnou výrobnou a technologickou prítomnosťou vo svete. Členstvo je osobné, nie firemné. Medzi spoločnosťami zastúpenými v ERT sú napríklad British Petroleum, Ericsson, Fiat, Philips, DaimlerChrysler, Nokia, Nestlé, Renault, Siemens, Shell a ďalší. V roku 2002 sa členom združenia stala maďarská petrolejárska spoločnosť MOL, ako jediný zástupca zo SVE, čo ju predurčuje do pozície hráča s významným politickým a ekonomickým vplyvom v stredoeurópskom priestore.

Ing. Pavol Hrivík, PhD.